

ПРЕДГОВОР

Ова књига представља наставак збирке вежбања *Давайте лучше говорить по-русски!* 1 и намењена је, пре свега, ученицима III и IV разреда средње школе. Она обухвата све садржаје који су предвиђени Наставним планом и програмом за руски језик за те разреде и у корелацији је са осталим деловима удбеничког комплета који се користи у тим разредима.

Међутим, с обзиром на обим (више од хиљаду вежбања) и сложеност језичке грађе, као и начин презентације (слојевитост и издиференцираност вежбања по тежини и функцији), овај приручник може да има и знатно ширу употребу. Он може корисно да послужи ученицима специјализованих језичких школа, студентима виших школа, филолошких и других факултета, као и свима онима који уче руски или усавршавају знање из тога језика на средњем и вишем нивоу. Наставницима руског језика може корисно да послужи за припремање наставе, садржајнији и занимљивији рад на часу, као и за лично усавршавање. Приликом састављања овог приручника аутор је имао у виду и потребе наведених категорија корисника, поготово што је код нас избор овакве литературе за учење руског језика релативно оскудан.

У важећем програму за III и IV разред средње школе заокружују се и систематизују језички садржаји предвиђени за усвајање током претходног школовања. У складу са захтевима тога програма, језичким вежбањима су обухваћени различити нивои и аспекти руског језика, пре свега, његов морфолошки, творбени, лексички и синтаксички подсистем.

Приручник се састоји из два дела. У првом делу (*Слово и словосочетание*), који садржи разне врсте задатака, претежно на синтаксичкој основи, обрађене су граматичке и друге особености функционисања свих врста речи: грађење, функција и употреба облика; творбене карактеристике речи и значење појединих морфема; лексичко-семантичке тешкоће и др. У другом делу Приручника (*Предложение*) обрађени су језичка средства и начини изражавања различитих синтаксичких и значењских односа у простој и сложеној реченици. У овом одељку посебна пажња посвећена је синонимији синтаксичких конструкција.

Бројност, разноврсност и издиференцираност вежбања омогућују остваривање различитих општих и специфичних циљева.

Приручник се може користити за утврђивање, продубљивање, проширивање, систематизовање и активирање језичких знања неопходних за формирање

навика и умења у појединим видовима говорних делатности; он може допринети темељнијем упознавању и свесном усвајању законитости, категорија и средстава граматичког и синтаксичког система руског језика, као и развијању лингвистичке културе код ученика.

И у овој, као и у претходној збирци, намењеној ученицима I и II разреда, вежбања су урађена на материјалу неутралног општекњижевног језика. Истина, овде су лексички садржаји на вишем нивоу, а и већина вежбања је знатно сложенија. Осим тога, извешан број вежбања, у целини или делимично, усмерен је на усвајање језичких средстава (лексика, морфосинтакса) карактеристичних за функционалне стилове, пре свега за научни стил. Ово је урађено с намером да се омогући нека врста припреме за усвајање језика струке.

На избор језичке грађе и типова вежбања којима се она дидактички артикулише пресудно су утицали практичан значај одређене језичке појаве (теме) и тешкоћа њеног усвајања у српској говорној средини (израженост интерференције при усвајању сродног словенског језика). Појединачна вежбања којима се обрађује нека језичка појава (тема) различита су по карактеру и функцији, али, по правилу, чине заокружену целину, систем. У том систему, у мноштву мешовитих вежбања са изнијансираним формулацијама захтева, ипак доминирају три основна типа: вежбања уочавања (презентирања) језичких чињеница и средстава; репродуктивна и продуктивна вежбања за свесно усвајање и практичну примену језичких чињеница и средстава; контролна вежбања којима се проверава степен и квалитет усвојености градива.

Лингводидактички материјал из Приручника може се користити на различите начине, а *ишћ* ће се, *како* (писмено или усмено), *колико* и *којим редоследом* обрађивати зависи од услова, потреба и циљева корисника. Када је реч о ученицима, треба указати да се вежбања могу користити за њихов самостални рад, за рад на часу, уз помоћ и контролу наставника, за домаћи задатак, као и за додатни рад са бољим ученицима, појединцима и групама. За заједнички рад у учионици и обраду појединих наставних тема (јединица) наставник ће, по правилу, селективно користити језички материјал, бирајући вежбања погодна за остваривање постављеног циља, која су примерена нивоу знања, могућностима и мотивисаности ученика. При томе, и на часу и за домаћи рад, задавањем различитих задатака (вежбања) појединим ученицима, може се индивидуализовати њихов рад. Исто тако, када год је то целисходно, могу се мењати и допуњавати формулације у захтевима, по потреби смањивати и повећавати број захтева или обим језичког материјала, односно број примера у одређеној вежби.

Оно што је речено у вези са избором вежбања која ће се обрађивати, односи се и на редослед њихове реализације. Постојећи редослед у овом приручнику има своју логичку и лингводидактичку утемељеност и оправданост и, по правилу, треба га поштовати ако се раде сва вежбања из једне целине (наставне јединице). При селективној обради вежбања редослед се одређује осмишљено, у складу са циљем који се жели постићи, уз уважавање општих лингводидактичких принципа. Такође, потребно је напоменути да врло често у оквиру појединих на-

ставних тема (јединица) постоје вежбања која су суштински повезана и целисходно их је урадити заједно, датим редоследом. У тим случајевима претходна вежба, поред осталог, садржи битну информацију и упутство за израду следеће вежбе и њена реализација представља припрему и логичан услов за прелазак на следећу вежбу.

Када је то било неопходно и погодно, аутор се трудио да на различите начине уз вежбања пружи што конкретније упутство и што више додатних информација, којима би се олакшала израда вежбања и сугерисало тачно решење. Средства која су том приликом коришћена разноврсна су, понекад директна или лако уочљива, или посредна и дискретна, па је потребна извесна пажљивост да би се она открила и „дешифровала“. Као директна помоћ најчешће су коришћена три типа вербалних информација и инструкција: сажета теоријска обавештења и објашњења у оквиру захтева (команде); урађени појединачни пример-образац на почетку вежбе; приложени списак речи и израза на крају вежбе који се може искористити у раду. Поред наведеног, врло често су примењивана и разна графичка и формално-техничка средства: полуцрни слог, курзив, нумерисање, знаци интерпункције, груписање и разврставање речи по одређеном принципу и са одређеним циљем итд. Све ово, ако се ваљано разуме, може бити од велике помоћи при изради вежбања. Стога је неопходно да сви корисници, а поготово предметни наставници, у целини упознају садржај овог приручника, уоче концепцију и логику система вежбања, открију имплицитне информације и сугестије којима се олакшава израда и указује на тачна решења.

Аутор изражава искрену захвалност рецензентима – др Александру Терзићу, редовном професору на Филолошком факултету у Београду и Светлани Мирковић, професору руског језика у Првој београдској гимназији, који су рукопис пажљиво прочитали и у својим рецензијама дали више корисних сугестија и примедби. Посебну захвалност дугујем лектору за руски језик, Марини Петковић, чија су запажања, савети и исправке веома допринели побољшању рукописа.

У Београду, августа 1997. године

Аутор